

H. BECKH

Prvotní stvoření

Gen. 1, 1.

Zbožně, jako bychom přistupovali k oltáři, k posvátnému oltáři velké, vesmírné oběti — neboť obětí jest všecken vznik a vývoj světa a utváření bytostí, všechno tvůrčí darující se vylití božské duchové bytosti — blížíme se k první kapitole Genese o stvoření. Vstříc září nám sedm svítících plamenů, živých plamenů, z nichž na nás hledí světelné tváře božských bytostí, tvůrců vesmíru a člověka, které bible nazývá Elohim, tvůrčí síly a projevy jednoho, který působí skrze ně, božského Otce, jehož pocítujeme ve vědomí svého lidství. Vzhlížejíce k nim s úctou, hledíme vzhůru k našemu vlastnímu původu ve světle, k duchovému původu naší lidské bytosti, jež jako zárodek budoucnosti jest ještě uzavřena v božských myšlenkách Elohimů. Neboť veškeré působení bohů v prapočátku jest silou myšlení. Jenom sám v sobě nalézá duch podstatu, z níž může utvářeti. Nějaký zevní, smyslový nebo nadmyslový hmotný prvek, který by duch mohl utvářeti, ještě tu není. Avšak toto božské myšlení jest jiné než myšlení lidské, které jen zobrazuje, co užřely smysly. Teprve když se pozvedneme od pouhých bledých myšlenek k zbožnému myšlení a něco do něho pojme z utvářející duchové síly umělce, můžeme se v tomto zbožném

"

"

"

"

.....3

myšlení, v této přemýšlivé zbožnosti; tušením poznění k tomu, co v prapočátku působí jako božská myšlenka, jako myšlenka nejen zpodobující, nýbrž tvůrčí, světy a bytosti tvořící. Božské myšlení nemůže být pochopeno lidským. Ale přijata se může cítit lidská myšlenka božskou, pozvedne-li se ve zbožnosti sama nad sebe. Tu může tušit, co bible míní slovem, jímž označuje kosmické myšlení, tvůrčí činnost Elohimů na počátku bytí a vývoje nebe i země.

Gen. 1, 2.

A jako pozemská myšlenka v pojmech odděluje a rozlišuje, tak božská myšlenka odděluje v bytostné skutečnosti oblast hořejší, slunečně zářící, tvůrčí mužskou, nebeskou, od oblasti dolejší, měsíčně temné, ženské, přijímající, pozemské.

A myšlenka, přivedena takto ve zbožné oddanosti k vědomí, utváří se v obraz, v týtž obraz, v němž hebrejský videc zří počátek zemského bytí. Tímto obrazem přemítavé myšlenky jest pták, který rozpíná křídla sedě nad vejcem, aby v něm svým teplem probudil život. Jako orel nebo holubice rozpíná perutě nad vejcem, tak se v prapočátku vznáší duch Elohimů, Duch Boží, Duch Svätý nad pravodami' první éterické hmotnosti země, rytmicky se pohybujícími

tepem vanoucího vesmírného dechu, rozněcuje vesmírné teplo a v něm vytvářeje fysický prázárodek lidské bytosti.

Gen. 1, 3—5.

Obraz prvního dne stvoření dokonává se ve stvoření světla. Do temnoty hlubin, proniknuté teplem vesmírného praohně, září z prasnětelného středu tvůrčích bytostí světlo. »I Božství Elohimů pravilo:

Budiž světlo! I") bylo světlo.« Toto ještě není světlo, které by bylo mohlo viděti oko pozemské, kterého tu ovšem ani nebylo, jako tu nebylo ani pozemského vědomí, jež by bylo mohlo světlo pociťovati. Ale pro vědomí Elohimů stává se jejich božskou mlouvou světlo, které až doposud v sobě nosili jako vnitřní, světlem zevním.

Jako při prvním prapočátečním oddělení hořejšího od dolejšího, nebeského od pozemského, vládla síla božské myšlenky, tak ve vyvolání světla z temnoty vládne síla božského slova. Žádné pozemské ucho nebylo by mohlo naslouchati tomuto slovu, žádné pozemské vědomí je pojmouti. Ale jako je v pozemském myšlení uzavřeno tajemství božské myšlenky, tak je i v pozemské mlouvě uzavřeno tajemství božského slova, tak můžeme i v pozemské mlouvě, vnikneme-li láskyplně do ducha, do života slova, nalézt klíč k tomu, co jako božské slovo, vesmírné slovo zaznívá v prapočátku a volá světlo z temnoty. »Ne zjevné stává se zjevným, vnitřní zevním, dříve uzavřené září, šíří světlo a teplo do okolí silou v srdci vládnoucí a tvořící lásky« — takto se můžeme poku-

sit vystihnouti toto tajemství naší mluvou. A pronikneme-li k původně utvářející síle hlásek, můžeme již nalézt tento smysl v hláskách hebrejského slova, kterého po prvé v lidské řeči jest použito zde pro mluvu božství! Genese sama poukazuje nám na tento praslavný smysl hlásek, kde mluví o tajemství božského dávaní jmen. Veškeré pozemské pojmenování, ať se jakkoliv vzdálilo od praslova, zakládá se na tomto tajemství.²¹

V těchto všech obrazech je vznik a vývoj vesmíru i člověka ještě tak těsně navzájem spojen, že můžeme říci: je to vlastně bytost člověka, především jeho nebeská (nebo nebesky-pozemská) část, kterou v jejím vývoji od stupně k stupni v těchto obrazech sledujeme.^{13!} Myslíci hlavu tohoto »člověka prapočátku« (Adam Kadmon) nalézáme takřka ve světle výšin přemítajícího Božství, rytmickou část, dýšící citění, ve světovém rytmu vlnícího se praslavného (které jest ovšem něco zcela jiného nežli dnešní fyzická voda), v údech žijící vůli v temnotě hlubin, do níž pak s výšin září světlo (tak jako i dnes původně temná vůle člověka přijímá světlo myšlením). V tělesnosti člověka zrcadlí se praslavnost myšlení, citění a chtění spočívá jako zárodek již v prvním obraze stvoření. A v ní božská Trojice Otce, Syna a Ducha: vesmírného prabytí, vesmírného praslova, vesmírného praslavného světla. Mezi jednotou prabožství a sedmerostí formujících sil stojí tajemství božské trojnosti.

Gen. 1, 6—8.

V obrazech druhého dne stvoření zrcadlí se pak si-

lou znějícího vesmírného slova ještě jednou r tatrojppquv v pozemské oblasti a způsobuje v ní oddělení živlů: světelný prostor“) dělí vody nahoře od vod dole. Jen tehdy budeme ten obraz viděti správně, vy- jdeme-li od pozemské vody, od pozemského prostoru právě jako od obrazu a za ním vytušíme pratajem- ství tekutého, pratajemství vzdušného. Ve velkém obraze staví před nás Genese nadsmyslový prazáro- dek všeho toho, co se dnes děje v chemických pochodech, způsobujíc odloučení prvků.

Ve vývoji fysických živlů vzniká v nebeském pravzoru fysická tělesnost člověka. Toto prafysické jest ponořeno, ještě však jako bez života, v pratemnotě, která jest nejprve prozařována prateplem, potom prasvětlem. To je první stupeň lidského vývoje.⁵⁾ Ve čtyřech takových stupních dokonává se tento vývoj nebeského člověka.

Gen. 1, 9—13.

Druhým stupněm vývoje vesmíru a člověka je třetího dne stvoření vznik života. Genese nám jej představuje v obraze světa rostlin, který začíná rašiti, ze- lenati se a kvěsti. Z lůna Božství, kde až dosud byl skryt, září život do světa země, který byl dříve ještě jako bez života. Napřed muselo odlučování živlů dospěti až k oddělení souše. Také tato »pevná« země jest obrazem, jímž pohlížíme na něco vyššího. Není to ještě země, na níž by byla mohla spočinouti noha dnešního člověka, nýbrž v duchovnu ještě klíčíci tajemství země, zemský éter, zrcadlo božského života,

do něhož vzářílo světlo Božství, je to světelná země.

Do této světelné země, do této od pozemské vody oddělené, rosou nebeské vody oplodněné země září z lůna prasvěta božský život a ta se stává zemí živou, zemí rajskou! Maya hmotné země stává se sama duchem a životem. Na oltáři velké vesmírné posvěčující oběti dokonává se tajemství proměňováňi, transsubstaneiacie, což vzpomínajíce toho, napodobujeme na pozemském oltáři.

"

"

"

"

.....7

Také zde jest vývoj vesmíru a vývoj člověka ještě jednotou. V pučícím éterickém životě země vzniká zároveň éterická živoucí část bytosti vyvíjejícího se člověka, nebo této části bytosti nebeský pravzor.

Nic z dnešních druhů rostlin, ani z jejich prvních zárodečných začátků, nebylo tenkrát vyvinuto. Tajemství rostlinných druhů a jejich vzniku spočívalo ještě v praoblasti, která byla zároveň praoblastí vznikajícího člověka. Goethe ve své umělecké intuici zřel tuto prabytost rostliny, která v sobě ještě skrývá tajemství rostlinných druhů, jejich vzniku a rozvětvení, a nazval ji »prarostlinou«. O této světelné prarostlině, nikoliv o dnešním světě rostlin, mluví k nám obraz třetího dne stvoření.

Také zde můžeme se opět tázati: jakou možnost, jakou cestu má hledající lidská duše, aby vnikla do hlubin vědomí a do pozadí vědomí tohoto obrazu? Taková cesta jest, a Rudolf Steiner ji popsal ve své knize o poznání vyšších světů. Míněna jest

ona zcela
"
"
"
"
"
"
"
"
"
"
"
"....."8"

konkrétní cesta vniknutí do praéterického světa rostliny a tím do éterického světa vůbec. Jen potom budeme však správně rozumět tomu, co je tam podáno, pro mnohé zdánlivě tak tajemnému cvičení se zrnem, s rostoucí a plně vyvinutou rostlinou atd., od- dáme-li se láskyplně a niterně životu rostliny. Jsme-li celou duší při tom, jak ze semene konvalinky, z hlízy hyacinty atd. raší první něžný zelený klíček, jak z klíčku se vyvíjí list, jak se k listu druží poupě, jak se poupě rozvíjí v květ, květ vadne a stává se plodem, který pak opět v sobě uzavírá símě, v němž začíná znovu celý vývojový proces — když všemu tomu dáme láskyplně působiti na svoji duši, vyrůstáme nad pouhé zevní prostorové nazírání na bytost rostliny k nazírání na její vývoj v čase a před zřícím duševním zrakem povstane světelná prarostlina, éterický pravzor rostliny, a s ní pravzor éterické bytosti člověka, pravzor éterického těla.

Gen. 1, 14—19.

Jako vede druhý stupeň vesmírného vývoje od bezživotného k životnému, tak vede třetí od životného k citivému. Z prasnětelného lůna božského života září nyní do toho, co dříve ještě bylo životem bez citu, život vědomého cítění. Také zde spočívá ve vývoji světa vývoj člověka, v pravzoru vyvíjejícího se nebeského člověka zazaňuje nyní hvězdný život vlastního cítění, který byl před tím ještě skryt v lůně Božství. Dříve však než onen hvězdný život vědomého cítění může pátého dne stvoření zazářiti ve tvoru, objeví se

ve čtvrtém obraze stvoření hvězdy. Abychom tento obraz viděli správně, musíme vyrůst nad dnešní způsob představování, který, aby pochopil hvězdy, převádí z pozemského života vzaté pojmy a názory do světových prostorů; my sami musíme vrátit do hvězdného vědomí, které již neměří vesmírné pozemským, nýbrž vnáší vesmírná měřítka do života pozemského. Pak tušíme, jak k nám září z hvězd nikoliv toto pozemské, nýbrž vesmírný život, vesmírná láska, vesmírně bytostné. Tento vesmírný život, tuto vesmírnou lásku, toto vesmírně bytostné zří hebrejský videc zářiti dolů s hvězdných prostorů v obraze nebeských světél, slunce, měsíce, oběžnic a také stálic, jak je dnes zříme smyslovým okem. Takového smyslového oka nebo pozemského vědomí, které by bylo mohlo zřítí zevní hvězdy, tentokrát tu ještě nebylo. Genese také nemluví o tom, že tu hvězdy byly pro pozemské vědomí; avšak byly tu pro vědomí Elohimů: »a Božství vidělo, že to bylo krásné.«

Gen. 1, 20—23.

Rozmluva duše s vesmírnými prostory zazařuje ve hvězdách. Vnitřní hvězdné světlo září v citění duše. Tento hvězdný život citění je to, co má člověk společného se světem zvířecím, jako vědomý život v já je to, čím se od zvířecího světa liší. Videc proto zří toto záření citu ve světě stvoření v obraze hýbajícího se zvířecího života. Před vnitřním okem stojí tu především obraz housenky a motýla. V tajemství housenky a motýla zří duše nejprve tajemství citového života.

K prarostlině a k prakvětu třetího dne stvoření, k obrazu to éterického života, druží se pátého dne tím, že hvězdný život čtvrtého dne září do stvoření, pra- motýl, jako to, co se od země duchové osvobozuje, co se z duchové formy housenky poutané zemí, duchové vyprošťuje. Velký protiklad začátku Genese, protiklad nebesky-hořejšího a pozemsky-dolního, objevuje se nyní jako motýl a housenka. Z téže vesmírné myšlenky, jež vymyslila prarostlinu, vybavuje se nyní i pramotýl, který obletuje prakvět. Podaří-li se nám míti před smyslovým okem ve světle si hrajícího, ve světle poletujícího motýla nejen jako pouhý zevní zjev, nebo před duší jako pouhou, zevním smyslovým dojmem zanechanou vzpomínku, nýbrž podaří-li se nám míti na něm duchový zážitek — v hlubinách svého vědomí mnozí již tento zážitek měli — můžeme nalézt cestu k dosažení opravdového vnitřního zážitku pátého obrazu stvoření. Přiměřeně k celému rozvětvení tohoto citového života utváří se též obraz pohyblivě. Obrazy dostávají před duchovým okem něco jakoby vlastní život. Forma motýla vyvíjí se ve formu ptáka, forma housenky a červa ve formu draka. Jako v prarostlině tajemství rostlinných druhů, tak jest i v těchto prazvířecích formách obsaženo tajemství druhů zvířecích, jejich vzniku a rozvětvení, jejich souvislosti s hvězdnými kraji vesmíru. Zevní formy zvířecí vznikají teprve při stvoření země, líčeném ve druhé kapitole. Co se nyní dokonává je zároveň zase jeden stupeň v lidském vývoji. Do lidské

;

bytosti září citivá duše, nebo to, co jest této citivé duše nebeským pravzorem. A tento pravzor jest ještě zcela uzavřen v božské myšlence, která jej v sobě nesla jako zárodek a nyní jej bytostně ze sebe vydává. Pro obrazné vědomí je tu však v této chvíli obraz okřídlené zvířecí formy, především forma motýla.

Gen. 1, 24, 25.

Tím, že k citivé duši přistupuje šestého dne ještě obraz a podoba tvůrčího Božství samého, lidské Já, dokonává se tento pravzor lidské bytosti a s ním pravzor lidské formy. To je čtvrtý stupeň lidského vývoje, korunující uzávěr tvůrčího díla Elohimů. K tomu, co se hýbe ve vodě a ve vzduchu, musí dříve ještě přistoupiti pravzor pozemského zvířectva, jak vzaňuje z vesmíru do vyvíjející se bytosti země. Co tu vzniká jako lev, není dnešní pozemský lev, nýbrž vesmírný lev jako souhrn z určité oblasti vesmíru dolů přicházejících paprsků sil, jež jsou přijímány vyvíjejícím se člověkem jako síly srdce. Zrakii vidcovu utváří se to v obraz lva. Tím, že božské myšlení prochází celou vývojovou řadou zvířecích forem, vzniká z těchto zvířecích forem konečně forma člověka.

Gen. 1, 26—31.

A lidské Já má býti pánem nade všemi silami citového života. To, o čem mluví Genese jako o příkazu zevního panování, jest jen obrazem pro tento vnitřní poměr. Nebeský člověk, člověk prapočátků, Adam Kadmon, má ještě v sobě všechno bytostně, co pozdější pozemský člověk pozvolna ze sebe vydává. On,

obraz a podoba tvůrčího Božství, jest sám ještě světem a spojuje v sobě světové protiklady: »A Božství Elohimů tkalo v tvůrčí myšlence člověka k svému obrazu, k obrazu Božství stvorilo jej. A mužem a ženou stvorilo j e j«. Vesmírný protiklad mužství a žen- ství, který tiše zaznívá již v prapočátečním tvůrčím protikladu hořeního a dolního, nebeského a pozemského, chová nebeský člověk, myšlenka bohů a jejich podoba, ještě v sobě. Ale co tak člověk má v sobě ještě jako jednotu, stojí před zrakem vidcovým v obraze dvojí formy, mužské a ženské. Co je v tomto obraze zřeno, jest praspojení toho, co se později pozemsky oddělilo, ono praspojení mužského a ženského principu v lůně božského života, jehož veškeré pozemské spojení jest nedokonalým obrazem.

»A Božství stvořilo člověka k obrazu svému, k obrazu Božímu stvořilo jej. A stvořilo je“) mužem a ženou.« Tato snad nejmohutnější věta Svatého písma staví před nás tajemství, které v pravém smyslu slova jest ještě tajemstvím budoucnosti. Neboť onen obraz a podoba tvořících bohů nestaly se pozemskou skutečností. Člověk pádem do hříchu ztratil tento nebeský pravzor, již netuší, co s ním bohové zamýšleli. Chtěli stvořiti bytost, která měla v sobě spojití všechnu plnost záře sedmerého světla, jgž svítilo v prapočátku na oltáři vesmírného tvoření, bytost, jež toto duchově-tvůrčí měla vnést do pozemského bytí, aby s božskými tvůrčími silami o tomto zemském bytí dále pracovala a na něm budovala. A sám ze sebe

měl člověk nalézt tuto možnost, aby do sebe přijal božskou tvůrčí vůli, vůli, která vede svět v božském smyslu dále. K tomu musela mu také být dána možnost, zbloudit od tohoto božského, vzdálit se od něho, zhřešit. Proto muselo k prvotnímu stvoření přistoupit stvoření druhé, o němž mluví druhá kapitola Genese. V něm však člověk propadl moci pokušitele, teprve pádem do hříchu stal se dnešním člověkem pozemským. Tím ztratil nebeský pravzor ve vědomí. Teprve tím, že tento pravzor sám sestoupil s nebeských výšin a stal se pozemským člověkem, mohl jej zase nalézt. Tu teprve byl na zemi člověk, kterého Elohimové stvořili nebeským. Ale teprve v daleké budoucnosti bude zde opět moci být ztracený nebeský pravzor v lidstvu šatném. Potud jest dnes pro nás člověk, o němž mluví první kapitola Genese, vlastně ještě budoucností. Musíme pohlížeti na dílo dnů stvoření jako na dílo teprve v budoucnosti se dokonávající. Nejtajemnější ze všech obrazů biblických dějin stvoření zůstává dnešnímu člověku to, v čem toto stvoření má svůj korunující uzávěr: jeho vlastní obraz, jeho nebeský pravzor.

Rádi bychom i při tomto obraze položili otázku, jak se nám vždy naskýtal již při jiných obrazech biblických dějin stvoření: Co může člověk dělati, jakými cestami může hledající lidská duše jíti, aby se dopracovala živé představy také tohoto posledního a nejvyššího ze všech obrazů tvůrčího díla Elohimů? Jakým zážitkem, jakou vnitřní duševní prací nedo cvi-

ením můžeme si raziti cesty k poslednímu a nejvyššímu obrazu prastvoření, k obrazu nebeského člověka samého? Žádná cesta, žádný prostředek, který by byl vzat ze zevnějška, nedovede nás k tomu, abychom zřením pronikli k tomu poslednímu a nejvyššímu. Zde pomůže hledající lidské duši jen to, jestliže si dobude vždy většího, vždy hlubšího, vždy obsáhlejšího porozumění své vlastní bytosti, jestliže se naučí vždy důkladněji vystihovati výšiny a hlubiny slova člověk. Sebezpoznáním musí se člověk učit patřiti na to, co se v něm stalo pozemským, co propadlo moci pokušitele, moci smrti, hříchu. Musí si nejprve uvědomiti svou nižší přirozenost, dříve než se může pozvednouti k poznání nebeské části své bytosti. Teprve pak spojí se slovem Genese o podobnosti Boží pravý a plný smysl, teprve pak se mu bude moci skutečně oživit obraz šestého dne stvoření. Nikoliv tedy tím neb oním pozorováním nebo cvičením, nýbrž jen vždy obsáhlejší a hlubším porozuměním celé naší lidské bytosti, tudíž vědění o člověku, anthroposofii v nejvyšším smyslu slova, můžeme se skutečně dopracovati poslednímu a nejvyššímu z biblických obrazů stvoření. Právě vědění o člověku, »anthroposofie«, musí v nás rozžehnout své světlo a státi se naší duševní vůdkyní na temné cestě, která vede duši vzhůru k světelným výšinám, z nichž k nám dolů září pravzor nebeského člověka, světelného tvůrčího díla Eloj kmů.